

Türkiye'de İş Sağlığı ve İş Güvenliği*

Röportaj - Referans Gazetesi (Ocak 2008)

Firmanızın iş sağlığı ve güvenliğine yönelik çalışmaları hakkında bilgi verir misiniz? Eğitim, danışmanlık veya ekipman mı üretiyorsunuz?

2002 yılından beri, özel sektörde olsun kamu sektöründe olsun müşterimiz olan kurumlarda bir dönüşüm yaratmak için çıktığımız yolda ilerleyen ve her elde ettiğimiz başarıda mutlu olan bir Dönüşen Adam'ız. Dönüşen Adam her şeyden önce bir eğitmen. Her önlediğimiz kaza, iş sağlığı ve güvenliği alanında bu ülkeye sağlayabildiğimiz her türlü katkı bizi mutlu ediyor.

Her biri uluslararası şirketlerde uzun yıllar çalışmış ve bu kurumların iş sağlığı ve güvenliği performansına katkıda bulunmuş çok sayıda danışmanımızla aynı anda Türkiye'nin bir çok yerinde eğitim ve danışmanlık hizmetleri veriyoruz.

İş sağlığı ve güvenliğine firmaların bakış açısını değerlendirir misiniz? Şirketler bu konuda yeterince duyarlı ve bilinçli mi?

Ülkemizde, iş sağlığı ve güvenliği alanında hiçbir şey yapmayanlardan, Türkiye ortalamasının kat kat üzerinde ve hatta Avrupalı rakiplerinden çok ileride olan kurumlara kadar bir çeşitleme görmek mümkün. Fakat maalesef, genel ortalamaya baktığımızda iş güvenliği kültüründe henüz tatminkar bir düzeyin gerisindeyiz.

Şirketlerin iş sağlığı ve güvenliğine bakışları, toplumun ve toplumu oluşturan bizlerin sağlık ve güvenlik konularındaki bilincimiz, bilgimiz, tutumumuz, yeterliliğimiz ve sorumluluk almaya karşı tavrımız ile doğru orantılı. İş sağlığı ve güvenliğinde bir noktaya gelmek istiyorsak, davranışlarımızı ve onları tetikleyen unsurları ısrarlı ve yapıcı bir şekilde eleştirmemiz gerekiyor.

Örneğin, iş güvenliği liderliği isminde bir programımız var. Tüm yöneticilerle, işçilerle konuşarak, her şeyi tüm çıplaklığıyla ortaya koyarak, kurumların iş güvenliği kültürlerini analiz ettiğimiz ve yapılması gerekenlerin insanlarla birlikte ve insanlar sayesinde gelişmesinin sağlandığı, doğrunun nazik ama ısrarcı bir şekilde yerleştirildiği bir program. Sistemin oturmasıyla geçen aylar ve yıllar içerisinde sadece bir yönetim sistemi değil, bir kültürün yeşerdiğini ve bunun tüm çalışanlara mutluluk şeklinde döndüğünü görüyorsunuz. İngilizce'de bir kelime var: 'assertiveness'. İsrarcılık, nezaket, iddia, güven, hak kavramlarını içeren ve günümüz Türkçe'sinde tam bir karşılığı olmamakla birlikte Osmanlıların müsbir ve muh'sır diyerek yüzyıllar önce çok güzel tanımladıkları bir tutum ve davranış şekli. Biz de Dönüşen Adam olarak müsbir ve muh'sır; ısrarcı ama kavgacı değil, nazik ama doğru bildiğini sonuna kadar savunan bir iş sağlığı ve iş güvenliği kültürünün oluşması ve gelişmesi için kurumlara koçluk yapıyoruz.

2008 ve orta vadede iş sağlığı ve güvenliğine yönelik ne tür yatırımlar söz konusu?

Makro düzeyde ülkemizin gerek kısa vadede gerek orta vadede bir çok programının olduğu görülebilir. Geçmişe bakıldığında da yapılmış pek çok

olumlu şey göze çarpabilir. İş sağlığı ve iş güvenliğine bütçeden ayrılan pay ve bu kaynakların ne ölçüde verimli kullanıldığı önemli. Bir konuda gelişme sağlamak önemli ama gelişmenin boyutu da önemli. Örneğin, bir işletmede her yıl ortalama 5 kişi hayatını kaybederken bu yıl bu sayı 4 kişi olduysa buna sevinilebilir mi?

İyi bir şey yaparken, bir gelişme sağlarken, onun içine onu sulandırıcı ve temellerini sarsıcı küçük fakat yaramaz bir şey eklemek de sık gördüğümüz uygulamalardan. Mevzuatımızı Avrupa Birliği direktifleriyle uyumlu hale getirir ve bir çok olumlu adım atarken, yönetmeliklerin arasına sıkıştırdığımız küçük cümleler, bazı kelime oyunları, masum görünen küçük yaramazlıklar artık bize normal geliyor. Örneğin, trafikte emniyet kemeri zorunluluğunu getirirken, bir çok muafiyet getirerek çok sayıda ticari taşıt sürücüsünü bunun dışında bırakmak, 'trafik canavarı olmayın' kampanyaları düzenlerken, hız sınırlarını Avrupa'daki en yüksek sınırların da ötesine çıkarmak için yöntemler aramak, inanılmaz ve şaka gibi bile değil artık.

Sağlık ve güvenliğe oyuncak muamelesi yapmak bir insanın, bir kurumun veya bir toplumun yapacağı en büyük hata.

Olası iş kazalarına yönelik firmalar ne gibi önlemler alıyor? Bu alanla ilgili yaptırımlardan söz eder misiniz?

Hiçbir önlem almayan çok sayıda firma bir yana, kazaların olmaması için yanlış olsun, doğru olsun çeşitli önlemler alan bilinçli kurumlar kendi aralarında ikiye ayrılabilir: bilgili ve bilgisiz firmalar. Bilgisiz olmamak ayıp değil, ama bilgi edinmemek firmalar için daha kötü sonuçlar doğurabilir.

Firmaların iş kazasından sonra değil, iş kazası olmadan önlem almaları ve bu önlemleri doğru şekilde almaları önemli. İş kazası olmadan da firmalar kazanın nereden geleceğini öngörebilirler. Örneğin biz, firmaların küçük kazalarını ve personelin yaşadığı önemli ucuz atlatmaları araştırmalarına önyak oluyoruz, küçük de olsa tüm ucuz atlatılan kazaların raporlandığı sistemler geliştirmelerine yardımcı oluyoruz, firmalarda çalışanların vücut hareketlerini uzun süreler gözlemliyor, analiz ediyor, ergonomik riskleri inceliyor, işçilerin kas ve iskelet sistemi rahatsızlıklarına kapılmalarını daha bu semptomlar ortaya çıkmadan önlemek için sistemler oluşturuyoruz.

Türkiye'nin dört bir yanında çalışan iş müfettişleri de zor koşullar altında, çalışanları için yeterli ve gerekli önlemleri almayan kurumları zorlayarak, bu önlemlerin alınmasını dayatmaya çalışıyorlar.

İş kazaları en çok hangi sektörlerde yaşanıyor? Neden?

İnşaat sektörü, madencilik gibi sektörler en kötü iş güvenliği karnesine sahip sektörlerin başında geliyor. Resmi gazetede yayınlanıp yürürlüğe giren ve internetten de kolayca erişilebilen 'Risk Grupları Tebliği'ne bakarsanız, 5. risk grubunda (en riskli sektörler) hiç de az sayıda olmayan çok sayıda iş kolu görürsünüz. Unutmayın her gün gazetelerde, bir önceki gün meydana gelen iş kazalarının sadece küçük bir bölümünü görürüz.

Bazı sektörlerin karnesinin kötü olması bu sektörlerde yapılan işlerin tabiatları itibarıyla kat ve kat daha riskli olması, ama buralarda çalışanların da çok daha az riskli sektörlerde olduğu gibi insanlar olmasıdır. Fizyolojik, ergonomik, psikolojik, biyolojik ve radyoaktif tehlikeler karşısında aynı kırılabilirliğe sahip insanlar.

Ölümlü kazalarda, ölen kişinin yakınları tazminat alabiliyorlar mı?

Evet. Ülkemizde de yasaların yeterli ve çalışanların yanında olduğu, içimizi rahatlatan bir unsur. İşverenler ve yöneticiler, ölümlü, sakatlanmalı ve ciddi yaralanmalı kazalarda önemli tazminat cezalarına çarptırılıyor. Bunun yanında ceza davalarından mahkûmiyet almış çok sayıda işveren temsilcisi ve yönetici var. Ceza davalarında işçinin ve yakınlarının davadan vazgeçmesi mümkün de değil.

Bu yüzden işverenlerin çok dikkatli olması, kazanın olmamasının yarın kendi işyerinde olmayacağı anlamına gelmediğinin bilincinde olması gerekiyor. Bu bilince sahip olduğunda da ilk yapması gereken, bir uzmanın kazaların olmaması için gereken önlemleri almasını sağlayacak ortamı geliştirmek için gereken kararlılığı ve taahhüdü göstermesi.